

A GYÖKEREK

Így láttam őket. Gondolatok professzoraimról

VESZELOVSZKY IVÁN DR.

SZTE ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

A következőkben azokról a professzorokról, mesterekről szeretnék megemlékezni, akik valamilyen hatással voltak rám 47 éves pályafutásom alatt.

A mai fiatalok közül sokan még a nevét sem ismerik azoknak a vezetőknek, akik ott dolgoztak évtizedekig, ahol most ők. Nem ismerik azokat a professzorokat, műhelyteremtő mestereket, akik mellett nemzedékek nőttek fel, oktattak, gyógyítottak, maradandót alkottak.

Érthető ez, hiszen rohanó világunkban annyi lehetőség adódik a fiatalok számára, amelyet ki akarnak használni. Úgy vélem, tartozom professzoraimnak annyival, hogy írjak róluk, hiszen sokat tanulhattam, tanulhattunk tőlük. Rendhagyó módon az emlékezést a jelennel kezdem, majd visszatérek a kezdetekhez.

PÁL ATTILA PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Szeged)

A szegedi Női Klinika igazgatója, a Klinikai Központ elnöke, a szegedi Káli Intézet vezetője, a Magyar Nőorvos Társaság elnöke, a Magyar Nőgyógyász Társaság Dél-magyarországi Decentrumának elnöke, a Magyar Nőorvosok Lapjának főszerkesztője, a Nőgyógyász Szakmai Kollégium tagja, az EBCOG vezetőségi tagja stb. Nem is sorolom tovább a feladatait, hiszen ebből is látszik, hogy mennyire tevékeny, munkabíró, kifejezetten irányító vezető.

Jól szervez, ellenőriz, átlátja a feladatok lényegét. Gyorsan tud dönteni, végrehajtani és végrehajtani. A klinikán szakmai, szervezeti és adminisztratív fegyelmet követel és tartat be. Szereti a rendet maga körül, íróasztala nincs tele elintézetlen aktákkal. Idejét ésszerűen osztja be, munkatársaitól teljes fegyelmet követel, de egyben segítő és megértő is. Tudja, hogy a szülészeti-nőgyógyászatban, ott, ahol nincs szakmai és adminisztratív fegyelem, inkább előbb, mint utóbb sokasodnak a feljelentések, az ügyvédi, jogi vonatkozású megkeresések. Szigorú, fegyelmet követelő vezetői álarc mögött azonban

megértő, emberi, kollegiális szív dobog. Megismerhettem őt közelebbről, mert nyolcadik éve a klinikán dolgozom. Csongrád megyében többen is a nyugdíjazás és az új osztályvezetők hozzáállásának köszönhetően munkanélküliek maradtunk. Szabó Elek – aki sajnos már elhagyott bennünket –, Altmayer Pál, Herczeg János osztályvezető főorvosok kénytelenek lettek volna, velem együtt, a nyugdíjasok keserű kenyerét enni. Pál Attila megértette, hogy egyik napról a másikra munka nélkül lenni – egy orvosnak nem csak anyagi kérdés. Hiszen megszoktuk, hogy reggel korán fel kell kelni, menni kell dolgozni, szól a telefon, keres a munkahely, keres a beteg. A hirtelen jött „munkabeszüntetés” ezen a pályán súlyos lelki következményekkel járhat. Pál Attila kollegiális hozzáállásának köszönhetően néha még szól a telefon, ritkán részese vagyok a nagy misztériumnak, amikor felsír egy újszülött, mosolyog az anya és az apa. Neki köszönhetően vagyok még részese a műtői légkörnek is, amikor sikerül a daganatos betegen segíteni a műtőasztalon, az őrzőszobában.

Az ő nagyvonalúsága tette lehetővé, hogy az orvostanhallgatók figyelmét lekötve a gyakorlati órák után bezesebelem a köszönetüket. Sorstársaim és én is sokat köszönhetünk Pál professzornak, aki lehetővé tette számunkra a dolgozó szakmai élet meghosszabbítását.

Vissza a kezdetekhez.

BATIZFALVY JÁNOS PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Szeged)

Engem nem tanított, de helyettesétől Bódis Lajos professzortól, főnökömtől és másoktól is hallottam történeteket róla.

A budapesti I. Sz. Női Klinikán dolgozott, mint tanársegéd és adjunktus. A rossz nyelvek szerint úgy kapta meg a szegedi katedrát, hogy Budapesten egy államtitkár feleségét műtötte, és az államtitkár segített az állás elnyerésében. Felesége – akit orvosai csak Nyanyának becéztek a háta mögött – nagy hatással volt férjére. Sokszor csak az kapott műtétet vagy előmeneteli lehetőséget, aki szépen köszönt a méltóságos asszonynak. Bent laktak a klinikán, így a professzor úr a legkülönbözőbb időpontokban ellenőrizte az orvosokat, akár éjjel is. Legendák terjengetek a professzor előadásairól, ahol még műtėti bemutatások is előfordultak a tanteremben. Nagyszerű sebész volt, és kiváló előadó. Színes előadásait mindig telt ház mellett tartotta. Nem kellett

Levelezési cím:

Dr. Veszelovszky Iván
SZTE ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
E-posta: veszelovszkyivan@hotmail.com

névsort vezetnie. Előadásai zömmel gyakorlati vonatkozásúak voltak, ez úgy tűnik, akkor is jobban érdekelte a hallgatóságot. Sok műtéti és betegbemutatót tartott. Nevéhez fűződik az az anekdota, hogy „bejött a gazdag parasztasszony, megműtöttem, és szegény parasztként távozott”. Avagy a gazdag ügyvéd honorálta felesége szülését, és egy ezüst cigarettatárcát nyújtott át a professzor úrnak hálája jeléül. A professzor úgy látszik, nem ezt várta, ezért udvariasan visszautasította a tárcát azzal, hogy nem dohányzik. Az ügyvéd felállt, kinyitotta a tárcát, és válaszként annyit mondott, hogy sajnálhatja professzor úr, mert a tárcában kétezer pengő is van. Ezzel távozott a professzori szobából. Egy tanárnak abban az időben 200–300 pengő volt a havi fizetése.

Nem politizált, 1945 után mégis támadták azzal, hogy németbarát volt. Nevét magyarosította Batizveilerről.

Egy kép talán előkerült, amelyen Szegeden, a Kárász utcán egy német tiszttel fényképezték le. 1953-ban, Sztálin halálakor a tantermi órát patetikus bejelentéssel kezdte: „Meghalt, meghalt.” Majd intett adjunktusának, aki betolt egy lemezjátszót. „Hallgassuk meg kedvenc dalát, a szulikót!” – mondta, és újabb intésére az adjunktus a lejátszófejet ráhelyezte a korongra. Megszólalt a szulikó, a klinika stábja és a hallgatók némán és megdöbbenve tisztelegtek a világ akkori egyik urának halálakor. Utóbbi történet Csernay Laci barátomtól ered, aki jelen volt ezen a tantermi órán.

Ilyen volt akkor és utána is az értelmiségi sors.

SCIPIADES ELEMÉR PROFESSZOR (szüléset-nőgyógyászat, Pécs)

Természetesen nem ismertem. A róla szóló legendáriumból kiderül, hogy hűbéresi jegyekkel rendelkezett. Kiváló műtő és klinikus volt, de a klinikáján a fegyelem mellett egyéb földesúri követelményei is voltak. Délutánonként kilovagolt a klinikáról, ahol lakott. Az adjunktus a ló zabláját fogva ügetett mellette a klinika udvarán, és jelentette – kissé lihegve – a szülőszoba helyzetét. Megérte, ő lett a következő professzor a klinikán.

Egyetemista éveim professzoraival folytatom a visszatekintést.

GELLÉRT ALBERT PROFESSZOR (anatómia, Szeged)

Testes, kopasz, markáns koponya, kiváló előadó, kissé hisztériás viselkedéssel. Magas hangon, erőteljesen tiltakozott előadás közben a hallgatók tüsszentése, köhögése ellen. Az előadásai telt ház mellett, nagy érdeklődés közepette zajlottak. A száraz tantárgyat érdekesen adta elő. Mint vizsgáztató kissé szélsőséges, de igazságos volt. Szigorlaton a különböző szakaszokat, mint boncolás, fejlődéstan, szövettan stb. aránylag könnyen vettem, de amikor hozzá kerültem, nem jeleskedtem. Koponya volt a kezében, és egy számomra természetesen ismeretlen canalisba – amely valamilyen idegszál vezetésére szolgált – bevezette a hosszú fémszondáját. Megkérdezte, hogy mi a latin neve a canalisnak. Nagy okosan néztem, gondolatom nem volt. Átadta a fémszondát, tovább néztem, majd ki akartam húzni

a szondát. Rám förmedt és kioktatott, hogy ki ne húzzam azt, amit ő bedugott. Valamit nyögtem, hogy canalis – amely ugye minden csatornának a neve –, de az ideget, amely benne fut, ő mondta meg. Kínos volt a jelenet, de összességében mégis csak jó jegyet kaptam anatómiából, amely az első két év legnehezebb vizsgája.

Nagy Pista bácsi, az áldott, jólelkű docense sokat segített nekem, főleg a felvételim körül, mert édesapámék barátja volt. Orvosi táskával járt, mint egy házi orvos, de rossz nyelvek szerint a kis üvegek a táskában kis alkoholt tartalmaztak. Nem csoda, nagyon talpraesett, mondhatnám nagyszájú felesége, anyósa, két lánya valószínűleg nem sok megszólalást engedélyeztek otthon.

Földházi Jánosnál, a sokgyermekes boncmesternél mindig lehetett koponyát, csontokat, vizsgatételeket, sőt agyat is venni. Egy alkalommal szép természetes agyat vásároltam tőle, és otthon néhány évfolyamtársammal édesanyám tálcáján és konyhakésével tanulmányoztuk a központi idegrendszer rejtjelmeit. Édesanyám hazajött a tanításból, nem nagyon lepődött meg a formalin szagtól és a látványtól. Gyorsan főzött krumplipaprikást az éhes orvostanhallgatóknak.

Karády, Korpássy és Ivanovics professzorok olyan triót alkotnak a professzori karból, amely pártját ritkítja.

KORPÁSSY BÉLA PROFESSZOR (patológia, Szeged)

Látásból ismertem már gimnazista éveim alatt is. Feltűnően mutató jelenség volt. Csinos feleségével, gyermekeivel a régi Hungária étterembe jártak ebédelni. Napszemüveget viselt, elegánsan volt felöltözve az egész család. Én is ott ettem éveken át, hiszen a szomszédos Radnóti Gimnáziumba jártam. Már akkor is tetszett a professzor erős, férfias hangja. Harmadévből felismertem a katedrán, amikor lenyűgöző előadásait hallgattam. Nála is vizsgáztam.

A professzor apja Szegeden volt táblabíró, majd – édesapám szerint kissé érdemtelenül – Budapestre helyezték kúriai tanácsvezető bírónak. Talán ennek nem tudott megfelelni, és öngyilkos lett.

Korpássy Béla, mivel hiú ember volt, amikor észrevette, hogy előadás közben bakikat vét, felejt, nem tudja a gondolatait folyamatosan közölni a hallgatókkal, szintén önkezeléssel vetett véget az életének. Hozzá közel álló asszisztense mondta el édesanyámnak a professzor szellemi hanyatlását. Egyik fiával egyetemista korunkban együtt szórakoztunk, és kissé alkoholos állapotban megosztotta velem félelmét, hogy lehet, hogy ő is öngyilkos lesz őseit követve. A professzor csinos, orvoskart végzett lánya zárt intézetben halt meg fiatalon.

KARÁDY ISTVÁN PROFESSZOR (kórélettan, Szeged)

Magas, kissé testes, szemüveges, igazi professzori alkatú ember volt. Kiváló előadó, a nyugati irodalmat szinte naprakészen

idézte előadásain. Amerikában járt tanulmányutakon, a kutatással kapcsolatos élményeit büszkén magyarázta.

Mint vizsgáztató hírhedt volt az orvostanhallgatók körében. Már másodévesként is azt hallottuk, hogy a kórélettan a legnehezebb szigorlat. Maga a tárgy pedig már igazi medicina. A vizsga azonban a poklok pokla volt. Évfolyamunk 70%-a öszre halasztotta a vizsgát, hogy minél több ideje legyen a felkészülésre. A 30%, akik tavasszal mentek neki a vizsgának, zömmel megbukott. A nyár, de az egész év a rettegés jegyében telt. Ősszel kimerülten az éjszakai tanulástól elmentem vizsgázni. Öten ültünk, és tételt húztunk. Többek között a coronariakeringést befolyásoló tényezők volt az egyik tétel. A professzor rám nézett, és biztatón szolt: – Segíték. 12 tényező befolyásolja a koszorúerek keringését. Amennyiben egyet is kihagysz, meg kell, hogy buktassalak, mert látod, ott az első széken ül Magdu Lucián. Júniusban nem tudott egyet a 12 közül, és most pótvizsgán van. Nem tehetek különbséget. Kéjes mosollyal az arcán mondta. Jelentősegteljesen ránézett elmaradhatatlan adjunktusára, a jóságos Mustárdi adjunktusra. Kinyögtem a 12 tényezőt. Majd az aminosavakkal kapcsolatban kicsit kötözködött. – Nézd, négyest kapsz. Ám ha az aminosavak közül ötnek felírogatod nekem a táblára a képletét, akkor ötöst is kaphatsz.

Átvillant az agyamon a csábító lehetőség, de nem mentem bele a csapdába, hiszen a mondák szerint már az is megtörtént, hogy ilyen feljavítási kísérlet során a hallgató repült, és ötös helyett egyest kapott. – Köszönöm professzor úr, jó lesz nekem a négyes. – Gondold meg, nagy lehetőség! – Köszönöm, nem élek vele.

Karádnyál volt csillagos kettes is az indexben. A tanulmányi osztályról felhívták, hogy ez mit jelent. Válasza röviden az volt, hogy figyelmezteti a klinikusokat, hogy ő átengedte ugyan, de az illető hülye.

Halála előtt, amikor beszállították a klinikára, megmondta kollégáinak – valószínűleg volt tanítványainak –, hogy milyen kórismét írjanak a kórlapjára. Ekkor sem tévedett, tudta vizsgálatok nélkül is pontosan halálos betegségét.

IVANOVICS GYÖRGY PROFESSZOR (mikrobiológia, Szeged)

Kimondottan fess, tetszetős megjelenésű, magára sokat adó, nagy tudású professzorunk volt. Előadásait mindig szorgalmasan látogattuk, mert kiváló előadó volt, aki lekötötte hallgatóságának a figyelmét. Annyira megszerettette velem a mikrobiológiát, hogy mint diákkörös, majd kinevezett demonstrátor, egy évig ott dolgoztam az intézetben. Pályamunkát is írtam mikrobiológiai témakörből. A külsőségekre is adott. Egy alkalommal egy évfolyamtársamat hazaküldte a szigorlatról, mert nem volt megfelelően felöltözve. – Kolléga úr, ha én megadom a szigorlati eseménynek a kellő tiszteletet, és nyakkendőben és zakóban jelenek meg, ezt magától is elvárom legközelebb.

Megszívlelendő üzenettel látott el bennünket, amikor azt mondta, a legfontosabb az egyetemi tanulmányaink alatt azt megtanulni, hogy tudjuk, hogy hol mit kell keresni és megtalálni. Igaza volt ebben is, mint sok minden másban.

FÖLDI MIHÁLY PROFESSZOR (belgyógyászat, Szeged)

Kiváló szakember, nemzetközi nevű kutató, jó előadó volt. Télen-nyáron mindig napbarnított volt, mert vagy Floridába utazott, vagy sielt valahol az Alpokban, vagy a Tiszán töltötte idejét. Egy alkalommal, amikor kajakkal felmentem a Körös-torok fölé, megérkezett egy hatalmas motorcsónakkal, lazán kikötött egy homokpadra felfutva. Kempingasztalt, széket rakott ki a csónakból, és kis táskairógépén dolgozni kezdett. Az asztalon termosz pohárral.

Szerettem a belgyógyászatot, mert akkor is és ma is az a véleményem, hogy egy orvos, ha nem tudja a belgyógyászatot – amely az orvostudomány alapja –, akkor nem lehet sem jó sebész, sem jó szülész vagy bármilyen más területen dolgozó gyógyító orvos. Nála szigorlatoztam aláhúzott jelesre, és erre nagyon büszke voltam és vagyok. Sokat tanultam, de nagyon izgultam. Formabontó vizsga volt. Semmi tétel, semmi ünnepélyesség. Kórteremben kellett egy beteget megvizsgálnom, kórelőzményét kikérdezni. Jött a professzor a bizottsággal. El kellett mondanom, hogy mi a panasza a betegnek, mit találtam nála fizikális vizsgálattal. Véleményem szerinti kórisme után kérdezte, hogy milyen vizsgálatokat végeztetnék a betegnél. Miután minden rendben volt, feltett néhány, főleg a beteggel kapcsolatos elméleti kérdést. Ki kellett térnem arra is, hogy milyen betegségekre gondoltam a panaszai alapján, és hogyan különítem el a meglévő betegségtől. Boldog voltam a vizsgám után.

Földi professzor népes családjával és állítólag barátnőjével együtt törvénytelenül hagyta el az országot. Abban az időben ezt disszidálásnak hívták. Lányai és vejei a Tiszán, nagy motorcsónakjával távoztak. A család Svájcban telepedett le. Hatalmas komolyzenei lemezgyűjteményét a Bizományi Áruházban lehetett megvásárolni. Svájcban a professzornak édesapja, szintén Földi Mihály könyveinek szerzői jogdíjából pénz állt a rendelkezésére.

LÁNG IMRE PROFESSZOR (sebészet, Szeged)

Hódmezővásárhelyen volt osztályvezető főorvos, majd a II. Sz. Sebészeti Klinika igazgatójának nevezték ki. Tanulmányúton járt Herbert Olivecrona svéd agysebésznel, aki a Karolinska Intézet professzora volt, jégkorongjátékosként háromszor a svéd bajnoksapat szélsője, és Karinthy Frigyes 1936-ban operálta. Láng Imre vallásos ember volt, talán az egyik legkiválóbb előadó az egyetemen. Hatásos, módszertanilag tökéletesen felépített előadásokat tartott „Sebészeti propedeutika” címen. „A” a beteg, „B” a betegség és „C” az orvos – tanultuk tőle, és azt, hogy a gyógyítás folyamatában milyen szoros kapcsolat van a három tényező között.

„A portás, aki jelez” címmel csaknem egyórás előadást tartott a portás szerepéről az intézeti ellátásban. Igaza volt, hiszen

a portás találkozott először a beteggel. Ő mondta meg, hogy hova menjen, szakrendelésre, osztályra vagy a műtő közelébe. A portás, a régi portás fontos része volt a gyógyításnak. Én is tapasztaltam, hogy a szegedi kórházban a portások szinte kívülről tudták az orvosok telefonszámát és lakcímét. Sürgős riasztás esetén ennek fontosságát nem kell hangsúlyozni. Az elmúlt évtizedben változott meg ez is, amikor őrző-védő szolgálatok vették át a kórházakban a portai szolgálatot. Nemsikerülte meg kérdezte meg régi munkahelyemen egy lazán öltözött civil őrző-védős fiatalember, hogy hova megyek, mikor több mint 20 éve mindennap ugyanabban az időben mentem dolgozni. Másnap esetleg egy újabb titán tette fel ugyanezt a kérdést. Láng professzor idejében a portásnak még fontos szerepe volt.

Sokszor eszembe jut, hogy a rákról elmondta, hogy a szervezet sokáig dédelgeti a rosszindulatú burjánzást. Nem ad le jelet, hogy valami nincs rendjén. Sokáig nincs fájdalom, vérzés, és így tünetmentes a folyamat. Szemben a legkisebb szervezettel ért problémával, például, amikor megszúrjuk az ujjunkat, a fájdalom, a vérzés, a vér alakos elemeinek – thrombocytá, leukocytá – odaáramlása azonnal helyi tüneteket okoz.

Ma is elgondolkodtató mondata itt cseng a fülemben, hogy a szervezetből minden daganatot – legyen az jó- vagy rosszindulatú – el kell távolítani. Igazi nagy rendszerező, oktató, tanító mester volt.

PETRI GÁBOR PROFESSZOR, REKTOR (sebészet, Szeged)

Óriási alakja volt a szegedi orvosegyetemnek. Páratlan szervező, mind a klinikai kutatásban, mind a sebészeti klinika arcultának kialakításában. Számos nagyság nőtt ki kezei alól. Imre, Kulka, Kovács Gábor – és a sort lehetne folytatni. Mind neki köszönhetik a pályafutásukat, hogy nemzetközileg is elismert gyomor-bél gyógyász, tüdőgyógyász, szívsebész professzorok lettek. Német András is mellette végezte hazánkban az első veseátültetést. A műtét utáni kezelésben a só-víz háztartás egyensúlyának fontosságát, a bélmozgatás jelentőségét ő terjesztette hazánkban. Az ún. „Petri koktail” ma is a műtét utáni subileusok megoldásának egyik lehetősége. Bölcs tanító volt, igazi mester. Egy-egy cikke az Orvosi Hetilapban mindig nagy hatást tett rám is. Mint rektor az egyetemen is rengeteg szervezési, építkezési intézkedésével alkotott maradandót. Nem volt párttag, és mégis az Elnöki Tanács tagja volt, ez abban az időben igen magas beosztást jelentett. Tudományos üléseken az első sorban ült. Kissé bóbiskolt, szemét lehunyva úgy tűnt, elaludt. Az előadás végén ő nyújtotta fel először a kezét köszönetnyilvánításra jelölve. Helytálló, okos hozzászólása, kérdésközlése bizonyította, hogy nem aludt el, hanem összpontosítva figyelt.

BODA DOMOKOS PROFESSZOR (gyermekgyógyászat, Szeged)

A puritán Waltner professzor után vette át a katedrát. Waltner professzor még gyermekkoromban engem is kezelte. Puritánságára jellemző volt, hogy nagyobb pénzüsszeget adott a klinikájának egy új részleg kialakítására. Hálapénzt sohasem fogadott

el a betegektől. Boda professzor nem kevésbé szigorú erkölcsű, jó előadó, karizmatikus egyéniség volt.

Közelebbi kapcsolatba is kerültem vele, amikor a tudományos munkámat elkezdtem. Megkerestem, és elmondtam neki, hogy mit szeretnék tenni. Szinte vizsgáztatott a témából, sok kérdést tett fel. Egy közeli munkatársától visszahallottam, hogy meg volt velem elégedve, felkészültnak tartott. Később is nagyon kedves volt velem. Sokat találkoztunk tenispályákon, ahova rendszeresen járt. Állítólag idősebb korában tanult meg teniszezni és gitározni is. Nemsikerülte jó oktató volt, hanem kiváló klinikai kutató is. Iskolát teremtett, közvetlen tanítványai közül sok kiváló szakember került ki a keze alól. Büszke vagyok arra is, hogy egy szakmai összejövetelen, ahol a koraszülés okait tárgyaltuk, beszámoltunk arról, hogy az anyai fertőzésnek fontos szerepe lehet a koraszülés kialakulásában. Megdicsért, és azt mondta, hogy jó úton járunk az anyai fertőzések és a koraszülések ok-okozati kapcsolatának vizsgálataiban.

SZONTÁGH FERENC PROFESSZOR (szülészet-nőgyógyászat, Szeged)

Ma is előttem van, mosolygós, aránylag nagy szemüvegén át sugárzó kedves tekintete. Utánozhatatlanul nyílt, beszédes személyisége mindenkit lenyűgözött. A portástól az akadémikusig, a gyakornoktól a főorvosig, a párton kívüli, kissé ellenzékben lévő értelmiségitől a magas pártfunkcionáriusig, a művésztől az iparosig mindenkivel megtalálta a megfelelő hangnemet a nap bármely időszakában. Abban a pécsi iskolában nevelkedett Lajos professzor tanítványaként, ahonnan kikerült Gáti professzor, Lux János a kiskunfélegyházi, Nagy Tamás a kecskeméti, Domány Sándor a kaposvári osztályvezető főorvos. Egy beszélgetésünk alkalmával, amikor családom után érdeklődött, hamiskás mosolyával mondta, hogy munkás-, illetve bányász-családból jött. „Édesapám bányamérnök volt” – mondta mosolyogva.

Amikor a szegedi katedra megürült, többen is pályáztak. Valahogy sosem tették az első helyre a pályázók rangsorában. Így állítólag politikai nyomásra többször kiírták a pályázatot, majd őt rangsorolták, és kinevezték. Szerencsés volt a szegedi kar, hiszen sokat nyert az egyetem és a klinika is az új professzorral. Bent lakott lányaival és fogorvos feleségével a klinikán. Abban az időben ez így volt rendjén. Szép komfortos szolgálati lakása volt. A szegedi társadalmi életbe is hamar bekapcsolódott. Mindenki szerette közvetlen, barátságos modoráért és természetesen szakmai tudásáért. Megerősítette a klinikán az endokrinológiai kutatást. Jó szemmel választotta ki munkatársait. Morvay Józsefet nevezte ki a laboratórium vezetőjének, majd a fiatal gyógyszerészt, Falkay Györgyöt is felvették a laborba. Kialakult a laboratóriumi háttér a klinikai kutatás magas szintű műveléséhez. Tehetséges, fiatal orvosokat hozott, Kovács Lászlót, Resch Bélát, Uhlarik Sándort, Gellén Jánost, a későbbi pécsi osztályvezető főorvost, Szeredai Zoltánt, Keserű Tamást.

– Tudod, engedek a politikai nyomásnak, és ide veszek egy KISZ- vagy pártvezért és mellette egy értelmiségi fiút is. –

Valóban így építette ki a stábját. Külföldi kapcsolatai révén – amelyet részben Pécsről, részben Szegedről alakított ki –, a fiatal orvosait kiküldte tanulmányutakra és dolgozni.

Jó beszédképességének és szakmai tekintélyének köszönhetően sikerült a nemzetközi porondon is komoly sikereket elérnie. Rengeteget utazott, és végül a WHO a szegedi női klinikát reprodukciós kutatóintézeté nyilvánította. Jöttek a megbízások kutatásra, kinyílt a világ az orvosok előtt. Anyagi támogatást is élvezett a klinika, főleg a laboratórium. Gépeket, különböző anyagokat küldtek, amelyek feltétlenül szükségesek voltak a kísérletes munkához. Jó kapcsolatai révén az országban az első képkötő ultrahangkészülék – kalandos úton ugyan –, de Szegedre érkezett ajándékként. Talán a budapesti Vámhivatal a készüléket – a Vidosont – a pesti klinikára helyezte. Végül azonban mégis csak ide érkezett Szegedre. A betegellátást és a klinikai kutatómunkát egyaránt nagyban segítette az új készülék.

A Szegeden rendezett nőgyógyász nagygyűlésen találkoztam először Szontágh Ferenc professzorral. Mint fiatal orvosnak tetszett a fellépése, ahogy mosolyogva elnökölt, és mindig jóindulattal hozzászólt, kérdezett. Az állófogadáson feszélyezés nélkül üdvözölte vendégeit, a politikusokat, az orvosokat, a fiatalokat és az öregeket egyaránt. Mindenkihez volt egy jó szava, esetleg kérdése. Világfi volt a szó nemes értelmében.

Karizmatikus egyéniségére jellemzően, ahová belépett, azonnal mindenki észrevette. Nem harsánysággal, hanem az egyéniségből sugárzó aurájával. Amikor belépett egy előadóterembe, kénytelen volt az ember azonnal rátekinteni. Általában sötét zakót hordott, és gyakran viselt hozzá skótkockás nyakkendőt.

Közelebbi kapcsolatba akkor kerültem vele, amikor a szakvizsgám előtt két hetet a női klinikán töltöttem. Minden műtétéhez bementem, és figyeltem, hogy hogyan végzi. Kritikus szemmel nézve utólag is az a véleményem, hogy gyorsan, nem kapkodva, határozott mozdulatokkal műtött. Két betegre is emlékszem. Az egyik orvosának a feleségét műtötte kiterjedt hashártyai endometriosisal. A másik egy professzortársának – nem szülész professzornak – a leendő anyósa volt. Nála hüvelyi méheltávolítást végzett. A professzortárs végig ott volt a műtétnél, Szontágh professzor magyarázta a műtétet. A két hét alatt töviről hegyire kikérdezte a családom, édesapám, édesanyám foglalkozását, hogy honnan származom, és hogy hol vannak rokonaim. Amikor mondtam, hogy bátyám Besztercén, a romániai Bistritán lakik, akkor azt mondta, hogy híres hely Besztercebánya a festőiskola miatt. Félve megjegyeztem, hogy szerintem az a felvidéki Besztercebánya, ahol a festőiskola alakult ki. Hajthatatlan volt, felsorolt néhány festőt is abból az iskolából. Udvariasságból nem éleztem tovább a helyzetet, hogy nincs igaza.

1968 decembere volt. Első gyönyörű kislányom 5-én született. Másnap kérdezte tőlem, hogy hogy van a feleségem, és mikor fog szülni. Büszkén mondtam, hogy megszületett, lány és szép.

– Minden rendes szülésznek lányai vannak. Nekem is van három. Majd neked is lesz még. Gratulált.

Elérkezett a nagy nap, a szakvizsgám. A lehető összes rendelkezésemre álló kézikönyvet forgattam, Zoltán professzor Szülészet-nőgyógyászat és Nőgyógyászati műtétan című könyvei mellett megtanultam Sas professzor Gyermeknőgyógyászat, László János Nőgyógyászati patológia című könyveit és a vasikos Szülészet-nőgyógyászat haladása című kézikönyvet is. Kilóra is sok volt. Mellette a Nőorvosok Lapja és az Orvosi Hetilap utolsó négy évre visszamenő példányait is átnéztem. Rendszeresen sokat tanultam.

A szakvizsgám a professzor irodájában zajlott le. Az elnök a szigorú, orvostanhallgatói körökben rettegett Karády István kórélettan-professzor volt. Részükről nagyon laza volt a hangulat. Részemről annyira nem, mert annak ellenére, hogy felkészültem a vizsgára, kicsit szorongtam, hogy nem tudok megfelelően válaszolni a kérdésekre, és attól is félttem, hogy nem jó tételket fogok kihúzni. Ennek ellenére mindhárom tétel jó volt. Karády professzor is kérdezett, de meg volt elégedve a felelettel. A vizsga végén Karády professzor megkérdezte tőlem, hogy hogyan választódik ki az anyatej a kismamánál. Elkezdtem mondani, amit tudtam, de ő leintett, és belekezdett egy kiselőadásba. – Nem tudtok ti szülészek semmit, csak azt, hogy hogyan nyomassatok az anyával azért, hogy megszülessen a baba. Ezeket, amiket elmondtam a nemzetközi hírű Szontágh Feri sem tudja. Igaz Feri? – Feri, Szontágh professzor csak mosolygott, és nem vitatkozott. Ötöst kaptam, boldog voltam. Szép lányom és ötös szakvizsgajegyem született néhány nap alatt. A klinikán meghívtam az ottani kollegákat egy szendvicstre és egy italra. – Látod a fiúkat? – kérdezte Szontágh. – Ezek Bécsben, Amerikában, Hollandiában, Angliában voltak tanulmányúton. Boldog vagyok, hogy ki tudom juttatni őket valahová külföldre. Igazi menedzsertípusú vezető volt, bár akkor még nem használtuk ezt a kifejezést.

A kórház ebédlőjében vacsorára hívtam meg a kórházi orvosokat, Szontágh és Karády professzorokat. Én mentem el értük a lakásukra. A vacsora alatt jó hangulat volt, és Szontágh professzor elmesélte, hogy amikor Szegedre jött, az idősebb kollegák gyanakodva fogadták. Nem ismerték, nem is nagyon adták meg neki a tiszteletet, időnként megjegyzéseket tettek intézkedéseivel kapcsolatban. Ahogy mondta, nem volt tekintélye, főleg a középkorú pártemberek előtt. Néhány hét múlva a Tiszaparti Körössy halászcárdában találkozott velük. – Miután megittam egy üveg whiskyt, és néhány nagyszájú, nagyívó fiú az asztal alatt járkált, elbúcsúztam tőlük, és hazavezettem a kocsimon. Másnap reggel a gyűrött arcú fiúk sorban álltak a vizítemen a folyóson, és nagy tisztelettel köszöntöttek. Ekkor megszereztem a tekintélyt a fiúknál – fejezte be mosolyogva a történetet. A vacsora végén hazavittem Szontágh és Karády professzorokat. Nagyon büszke voltam, hogy ilyen nagy embereket szállíthattam a kis bogárhátú VW-mel.

Évekkel később a főnökömmel, Bódis Lajos főorvossal személyesen megkerestük Szontágh professzort, hogy elvállalná-e aspiránsi témavezetésemet. Készségesen vállalta, sőt azt is, hogy ne a klinikán töltsöm a hároméves ösztöndíjamat, hanem tovább dolgozhassak a kórházban. Csak az volt a kérése, hogy időnként menjek be hozzá beszámolni a munkámról. Jellemző a nagyvonalúságára, hogy amikor megkaptam az Akadémiától a négyoldalas, tervemre vonatkozó kérdésekkel teli jelentkezési lapot, azt mondta, hogy rám bízta, hogy mit írok, és ő mint témavezető az üres lapot a megfelelő helyen aláírta. – Én bízom benne, hogy nem írsz hülyeségeket, és elég ügyes vagy, hogy megtervezd és leírod a munkád vázlatát. Nagyvonalúan aláírta a kérdőívet, megelőlegezte a bizalmát.

Később hallottuk, hogy betegeskedik a szívével. Néhány hónap múlva megműtötték Angliában, egy szívbészetre szakosodott kórházban. Műtétje után pár hónappal a munkám miatt felkerestem a szobájában. Jól nézett ki és röviden beszámolt műtétjének a körülményeiről. – Mikor befeküdtem a kórházba, délután meglátogatott a szívbész kolléga. Megismerkedtünk, mert előtte személyesen nem ismertük egymást, csak telefonon beszélünk. Meghallgatta a szívem a faszetoszkópjával, és azt mondta, hogy holnap megműt. Itt meg évekig vizsgálgattak, és végül nem is a jó kórismét állították fel. Na, nézzük, hogy állsz? – Elővettem a papírjaimat, és beszámoltam a munkámról. – Jól van, látom, szépen haladsz, de azt gondolom, egyedül fogsz maradni, magadnak kell elvégezni a munkád. – Érezte, hogy nem fog sokáig élni.

Néhány évig az egyetem rektora is volt. Nagylelkűségére és nagyvonalúságára néha ráfizetett. Alacsony beosztású portással, fűtővel beszélgetve azok panaszkodtak neki, hogy alacsony a fizetésük. Megígérte nekik, hogy majd felemelik. Ezután az illetők a gazdasági vezetőhöz mentek, és arra hivatkoztak, hogy a rektor úr megígérte nekik, hogy felemelik a fizetésüket. Felemelték. Később derült ki, hogy az egész csak egy feltételes, szóbeli ígéret volt.

Halálakor percek alatt átjött a hír a klinikáról a kórházba, hogy délelőtt rosszul lett a professzor. Hiába próbálták újraéleszteni, a megműtött jóságos szíve megállt. Nagy tömeg kísérte utolsó útjára. Sírja mellett tanítványai és a család mellett számos állami vezető is búcsúztatta.

SAS MIHÁLY PROFESSZOR (szülész-nőgyógyász, Szeged)

Fiatalkorában Batizfalvy professzor tanítványa volt. Szontágh professzor halála után nem volt kétséges, hogy ő lesz az utód. Nem volt olyan nagyvonalú, mint elődje. A nőgyógyászati endokrinológia volt a fő kutatási területe. Nem szeretett utazni, igazán talán csak német nyelvterületen érezte jól magát. A WHO-kapcsolatot egyre inkább a fiatalabb Szontágh-tanítványra, Kovács Lászlóra bízta. Mint klinikaigazgató igyekezett szigorú rendet tartani, a klinikán működő erős pártcsoport azonban sokszor befolyásolta az intézkedéseit. Igazából tartott tőlük. Szontágh professzor halála után őt kértem meg, hogy legyen az aspiránsvezetőm. El is vállalta. Egy alka-

lommal Koppenhágába szerettem volna menni kongresszusra, ahol elfogadott előadásom volt. Abban az időben az útlevélkérelmemet a munkaadóval és az ott működő pártalapszervvel kellett aláíratni. Az útlevélkérelmemet kitöltve beadtam a professzor úrnak mint aspiránsvezetőmnek. Ő aláírta, és eljuttatta az alapszervi titkárhoz. Ők nem írták alá, mert azt követelték, hogy menjek a klinikára dolgozni. Visszaadták a professzornak. Hívatott, és közölte velem azt a furcsa helyzetet, hogy ő aláírta, de a beosztottjaiból álló alapszerv nem. – Nem tudok mit tenni, nem tudom befolyásolni őket. Ezután átadta az így érvénytelen útlevélkérelmemet. Elmentem az egyetemi párttitkárhoz, mint pártönkivüli, és kértem László Ferenc professzort, a párttitkárt, hogy segítsen rajtam. – Add ide, hol kell aláírni? – Öt perc alatt elintéződött a dolog. Sas professzor sajnos rengeteget dohányzott, munkaképtelené vált, aránylag fiatalon nyugdíjba ment, és otthonról ki sem mozdulva kezelte magát haláláig.

KOVÁCS LÁSZLÓ PROFESSZOR (szülész-nőgyógyász, Szeged)

Jó indíttatása volt. Édesapja szülész-nőgyógyász osztályvezető főorvos volt Zalaegerszegen. Abból a nemzedékből került ki, ahonnan Szontágh professzor is kinőtte magát a pécsi Lajosiskolából. Kovács professzor egy évet édesapjánál dolgozott Zalaegerszegen a kórházban. Jó gyakorlati alapokra tett szert, majd Szegedre jött Szontágh professzorhoz dolgozni.

Kiváló nyelvtudása, szorgalma és tehetsége már korán sejtette az előmenetelét. Szegeden nősült, fiú gyermekei szintén orvosok lettek. Szontágh professzor jó érzékkel futatta a tehetséges, fiatal orvost, és bekapcsolta a klinika tudományos munkájába. Sokat volt külföldön, már ekkor megalapozta későbbi nemzetközi kapcsolatait.

Külföldi ismertségére jellemző volt, hogy 1979-ben, amikor még csak klinikai adjunktus volt, egy 20 tagú magyar nőgyógyász csoporttal Tokióban voltunk a nőgyógyász-világkongresszuson. Az előadások szüneteiben napokon keresztül azt tapasztaltam, hogy Kovács Lászlót sokan üdvözölték a világ minden tájáról érkező résztvevők. Szontágh professzor bevezette és támogatta a WHO-munkában is.

Sas professzor igazgatása alatt is ő intézte a WHO-ügyeket, ő utazott a találkozókra, kongresszusokra. Sas professzor nyugállományba vonulásakor nem volt kétséges, hogy ő lesz a professzor, az igazgató.

Igazgatása alatt dékánhelyettes is volt az egyetemen. Szakmai nemzetközi elismertségének köszönhetően egy ciklusban az Európai Nőgyógyász Társaság elnöke is volt, valamint a Dél-magyarországi Decentrum elnöke, majd örökös tiszteletbeli elnöke.

Kedves modora, nyílt természete miatt sok barátot gyűjtött maga mellé. Igazgatása alatt jó néhány munkatársa szerzett tudományos minősítést. Sportokat és társaságot kedvelő ember, akit a szegedi társadalmi élet is kedvel. Reméljük, még sokáig fog aktívan dolgozni.

CSÖMÖR SÁNDOR PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Budapest) Horn professzort követte annak a klinikának az élén, ahol Semmelweis Ignác is dolgozott. Főleg gyógyító, sebészi adottságai tették alkalmassá arra, hogy a nagynevű I. Sz. Női Klinika vezetője legyen. Kedves, közvetlen, a fiatalabb munkatársakkal, így velem is nagyon barátságos volt. Személyes élményem vele kapcsolatban az, hogy a Bécsben rendezett Perinatológus Európai Kongresszuson, ahol előadást tartottam állatkísérletünkről, az állófogadáson a Hofburgban kis társaság előtt megdicsért. Nem is tudta, hogy kórházi körülmények között is lehet alapkutatót végezni. Más alkalommal találkoztam vele egy kongresszuson, és megjegyeztem, hogy milyen jó fizikai állapotban van. Elmondta, hogy igyekezni kell talpon maradnia az idősebbeknek is, mert nagyon jön fel az utánpótlás. Büszkén említette, hogy otthonában még fára mászik, gyümölcsöt szed, a tetőn tisztítja az ereszcatornát. Egy alkalommal elmondta, hogy heroikus küzdelmet folytattak a munkatársaival egy többször műtött koagulopathiás szülő nő életének megmentéséért. Elmondásából leszűrtem, hogy kiváló klinikus, aki büszke, de nem hivalkodó. Utódával, Papp professzorral is kifogástalan kapcsolatot tartott.

ZOLTÁN IMRE PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Budapest) Megjelenése egy angol gentlemant jutott mindig eszembe. Telen-nyáron öltönyben, világos ingben és nyakkendőben jelent meg mindenütt. Udvarias, de visszafogott modorú ember volt. Barátságosan viselkedett, de ezt is kissé finoman tette. Enyhe mosoly jelent csak meg az arcán, amikor találkozott valakivel, és üdvözölte. Ő volt minden idők legfiatalabb és legtovább irányító magyar szülészprofesszora. A belgrádi Duna Kongresszusról együtt jöttünk haza, én vezettem a piros bogaramat. Másnap Budapestre vittem fel a lakásukra. Hosszú utunkon sok mindenről beszélt őszintén. Véleménye szerint az, hogy kiből lesz professzor, szerencse kérdése is. A II. Sz. Női Klinika katedrája megüresedett, és nem lévén éppen riválisa, 33 éves korában lett igazgató. Ő ezt szerényen szerencsének tudta be. Bocskai úti lakásának ajtájában fekete, kis schnauzer kutyája megkapta a jutalmát. Kockacukrot vett elő a zsebéből, amelyet egy útközbeni kávé elfogyasztásakor tett el. Elmondta, hogy otthonában több szakácskönyve van, mint szakkönyve. Százfajta levest tudott főzni. Véleménye szerint a legjobb és legdrágább hús a lövesepecsenye. Ő is ritkán tudott ismerős csarnoki hentes révén hozzájutni. Legelőször csak hallomásból ismertem meg a tankönyveiből – Szülészeti-nőgyógyászat, valamint a Nőgyógyászati műtét –, amelyekből megtanultam a szakmát. Ezekből szakvizsgáztam. Budapesten az Akadémia épületében nemzetközi kongresszuson tartottam előadást mint fiatal nőgyógyász. Izgulva ott ültem a negyedik sorban, és vártam, hogy sorra kerüljek. Az első sorban ott ült világosszürke öltönyben a nagy Zoltán professzor. Ideges voltam, hogy a jelenlétében kell előadást tartanom. Egyszer csak felállt, és kiment a teremből. Fellelegeztem. Majd, amikor kimentem az előadói pulthoz, nyílt az ajtó, visszajött Zoltán professzor, és leült velem szemben. Azt gondoltam, hogy miattam jött vissza – ez biztosan nem úgy volt. Figyelt végig az előadás alatt. Megszoktam, nem zavart. Min-

denesetre meg voltam magammal elégedve, azért, mert a magyar „szülész pápa” előtt tartottam meg az előadásomat.

A császármetszés javallatainak pontosítása és kiterjesztése volt munkásságának a leglényegesebb része. Ő fektette le, hogy a sectio caesarea nem ultimum refugium, hanem a megelőzés hathatós eszköze. Nevéhez fűződik a megelőzés szemléletének elterjesztése a hazai szülészeti gyakorlatban. Társaságban szeretett whiskyt inni, és nem ártott meg neki egy üveg elfogyasztása sem, ha egy hosszú esti beszélgetés közben történt meg. Ugyanolyan halkan, visszafogottan beszélt, nem látszott meg rajta, hogy mennyit ivott.

Évtizedekig a magyar szülész-társadalom vezéralakja volt. Nagyon nem szeretett repülővel külföldre utazni. Elmesélte nekem, hogy egy alkalommal nem tudta elkerülni, hogy Moszkvába repüljön. Feszültségét oldandó egy kis lapos üveget vitt a repülőre kedvenc italával feltöltve. Leszálláskor szakmai delegáció várta a reptéren. Karjára tett ballonkabátjának belső zsebéből kiesett a kis laposüveg. Nem tört össze, de elmondása szerint kissé röstellte magát. Hetvenéves kora felett is rendszeresen teniszezett. Később az elegáns gentlemant az ízületi panaszok arra kényszerítették, hogy öltönyéhez kényelmes teniszcipőt húzzon. Távozása sokunkban nagy ürt okozott.

GÁTI ISTVÁN PROFESSZOR, AKADÉMIKUS

(szülészeti-nőgyógyászat, Budapest)

Lajos professzor halála után nem ő lett a pécsi klinika igazgatója. Csaba Imre nyerte el a katedrát. Gáti professzor a Budapesti Orvostovábbképző Intézet, majd Egyetem, Szülészeti-nőgyógyászati Klinika vezetője lett. Több fiatal kolléga követte Budapestre. Rákóczi István, Doszpod József, Cseh Imre, Egyed Jenő és még sokan mások, akikből Gáti István mellett professzorok, nagydoktorok és vezetők lettek. Az Orvostovábbképző Intézetből törekvő munkatársaival együtt valódi klinikát alakított ki. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy mint vidéki főorvos közelebb kerültem hozzá a szokásosnál. Szerettem a klinikai továbbképzéseken részt venni. Ilyen alkalmakkor mindig behívott a szobájába egy kávé melletti szakmai beszélgetésre. Pályáztam vele együtt László János professzor is, akit elmondása szerint szintén csaknem mindennap behívott egy baráti beszélgetésre egy kávé mellett. Erre is volt ideje, pedig betegek igénybe vették mindennapjait, sokszor éjszakáit is. A tokiói világkongresszuson és az azt követő utazásunk során 20 napot töltöttünk együtt. Iskolateremtő mester volt. Az oktatásban és a tudományos munkába bevonta tanítványait. Egyedülként a nőgyógyász-társadalomban az Akadémia rendes tagja volt. Szentesen rendezett tudományos üléseinken több alkalommal részt vett, meghívásunknak szívesen eleget tett. Kandidátusi értekezésem bírálóbizottságának elnöke volt. Évekkel később sokszor tagja voltam bírálóbizottságoknak, amikor tanítványai védtek disszertációjukat. Hosszú éveken át a Magyar Nőorvos Társaság Elnöke, a Szakmai Kollégium vezetője volt. Több külföldi kongresszuson találkoztam vele, ahol szintén szakított időt arra, hogy beszélgessen velem, vagy elfogyassunk egy kávé. Nyugdíjazása

után egy külföldi kongresszuson láttam, hogy az élet nem mindig kegyes a vezetőkkel szemben. Befutott tanítványai is ott voltak a kongresszuson, de nem igazán nyüzsögtek körülötte. Kicsit úgy láttam, egyedül van. Meghívtam egy kávéra, majd együtt bemenünk egy terembe meghallgatni az előadásokat.

Kiváló sebész volt. Néhány műtétjét végignézttem. Bölcs megállapítása – ez sokszor eszembe jutott műtét közben –, hogy a beteg nem szabad túlműteni. Csak annyit kell metszeni, öltetni, amennyi szükséges. Igaza volt.

A magyar szülészek egyik legkiválóbb tagja volt. Nyílt, kedves, segítőkész, mosolygós tekintete sokunk emlékezetében csakis pozitív emlékképet hagyott.

LAMPÉ LÁSZLÓ PROFESSZOR (szülészlet-nőgyógyászat, Debrecen)

Árvay Sándor professzor tanítványa és utódja. Amikor Debrecenben vettem részt továbbképzésen, mondták a barátaim, hogy Lampé László – aki külföldön volt tanulmányúton – lesz a várományos a katedrára. Akkor még nem ismertem személyesen. Szegeden a Nőgyógyász Nagygyűlésen előadást tartottam az izotóprenográfia szerepéről a terhességi toxémia kapcsán. Harminc esetről számoltam be. Előadásom végén a hátsó sorban felállt egy lezserül öltözött, világos hajú kollega. Udvariasan gratulált az előadásomhoz, méltatta, hogy valóban hasznos kórismező módszer az izotóprenográfia a vese állapotának megítélésében terhességi toxémia kapcsán. Felhívta a figyelmemet, hogy ő 200-nál is több esetről számolt be egy külföldi lapban. Mindezt szerényen adta elő. Én kicsit szégyelltem magam, hogy nem említettem meg az ő munkásságát ezen a téren. Megtudtam, hogy ő Lampé docens, aki professzor lesz Debrecenben. Később megismerkedtem vele személyesen is, és bátran mondhatom, hogy szakmai, baráti kapcsolatba kerültem vele. Professzorsága alatt a legtermékenyebb magyar professzor volt, aki tankönyvet írt, előadásokat tartott, itthon és külföldön, számos szakmai társaság vezetőségi tagja volt szerte a világban. Klinikáját felújította, korszerűsítette. Rám a legnagyobb hatást az Intenzív szülőszoba című könyve tette, amely a maga idejében áttörésnek bizonyult a szülészeti gyakorlatban. Amikor kandidátusi értekezésemre készültem, főnökömmel, Bódis Lajos főorvossal megkerestük Lampé professzort Debrecenben. Kedvesen fogadott bennünket irodájában. Kávéztunk. Én elmondtam – miután érdeklődött a témám iránt –, hogy hol tartok vizsgálódásaimban. Távozásunkkor megkért bennünket, hogy egy speciális filctollal írjuk rá a nevünket egy nagy terítőre, ahol már sok nálunk híresebb ember aláírása szerepelt. Számos kiváló szakember nevelődött fel mellette: Papp Zoltán, Borsos Antal, Tóth Zoltán, Gardó Sándor, Batár István és még sokan mások.

Ma is tevékeny orvostörténeti kutatásait folytatja, közleményeket ír, és időnként szakmai rendezvényeken is megjelenik.

PAPP ZOLTÁN PROFESSZOR (szülészlet-nőgyógyászat, Budapest)

Fiatalkorában a szülészeti genetikai kutatást és munkát ő alapozta meg a debreceni klinikán. Lampé professzor egyszer

azt mondta, hogy vigyáznia kell, mert Zoli az egész klinikából genetikai intézetet fog kialakítani. Ezt jó szándékkal említette, elismerve Papp Zoltán érdemeit és törekvéseit. Mikor Csömör professzor nyugdíjba ment, és megürült a katedra, találkoztam Papp Zoltánnal a Gáti-klinikán, ahol együtt voltunk egy értekezést bíráló bizottságban. Tudtam, hogy pályázott, és kérdeztem, hogy hogyan áll az ügye. Azt válaszolta, ha nem a telefonok fogják eldönteni, hogy ki legyen a professzor, akkor most ő következik. Megkapta. Óriási lendülettel fogott neki a klinika átszervezéséhez. Az évtizedekig megrendezett Baross utcai estéken mindig telt ház volt. Továbbképző összejövetelek voltak, amelyekről rövid írásos kivonatok is megjelentek. Büszke vagyok rá, hogy egy alkalommal engem is meghívott előadást tartani. Mindig volt kulturális program is, és ez teljesen újszerű volt Magyarországon. Nagyon helyesen szerény volt a büfé, ezzel is fémjelezve, hogy az összejövetel célja a szakmai tartalom és nem a gasztronómiai csillogás. Nagyszerű nagygyűlést szervezett, ahol a társasági programok is nagy jelentőségűek voltak. Semmelweis munkahelyét az I. Sz. Női Klinikát úgy újította meg európai színvonalra, hogy az épület megőrizte az eredeti stílusát. Tankönyveket, monográfiákat írt. Az ő nevéhez fűződik a hiányt pótló szakmai protokoll megszerkesztése. Nemzetközi kongresszusokat szervezett. A szülészeti ultrahang hazai elterjesztésében és a különböző szintű ultrahang-alkalmassági vizsgák bevezetésével példaadóan rendet teremtett ezen a területen. Mint minden embernek – aki valami újat akar tenni, és tesz is – voltak irigyei. Állítólag ezért nem lett akadémikus, és igazgatói mandátuma után sem találták meg számára a megfelelő helyet az egyetemen. Nem esett kétségbe, magas színvonalú magánklinikát alapított, továbbra is tudományos nemzetközi összejöveteleket szervez, és az ő általa alapított és szerkesztett Nőgyógyászati és Szülészeti Továbbképző Szemle című folyóirat megjelentetését végzi. Egy közvetlen munkatársa – aki jó barátom volt – említette, hogy évtizedeken keresztül reggeltől késő éjjelig bent volt és dolgozott a klinikán, sokszor hajnalban ment haza, és reggel ismét dolgozott. Azt, amit ő létrehozott és alkotott, azt hiszem, másképpen nem lehet.

SZABÓ ISTVÁN PROFESSZOR (szülészlet-nőgyógyászat, Pécs)

Fiatal tanársegédként ismertem meg, hiszen klinikai kutatómunkájának témája egyezett az én témámmal. Figyeltük egymás munkáját, de ennek kapcsán nem versengés, hanem baráti viszony alakult ki kettőnk között. A klinikai ranglétrán haladt előre, majd a pécsi katedra, a klinikai igazgatóság vitathatatlan várományosa lett. Csaba Imre professzor nyugdíjba vonulása után meg is kapta és évtizedekig hatékonyan vezette a klinikát. Új módszereket vezetett be a perinatológia területén, a klinika is épült, szépült. Számos sikeres kongresszust szervezett, a Magyar Nőorvos Társaság elnöke volt. Vidéki rendezvényeken, mint társasági elnök, igyekezett mindig megjeleni. Ezt fontosnak tartotta. Igaza volt. A Magyar Nőgyógyászok Endoszkópos Társaságában is igen tevékeny szerepet vállalt. Munkabírása, szervezőképessége kiváló volt.

BÓDIS JÓZSEF PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Pécs)

A pécsi megyei kórház osztályvezető főorvosaként is tevékeny résztvevője volt a nőgyógyászati tudományos és társasági életnek. Számos új endoszkópos műtétet honosított meg Magyarországon. A szegedi katedrát pályázta, de nem kapta meg. Az élet kárpótolta, Szabó professzor nyugdíjba vonulása után ő lett az igazgató, majd nemsokára a pécsi egyetem rektora. Végül is ott lett vezető, ahol szeret élni, és ahol a gyökerei vannak.

BÁRTFAI GYÖRGY PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Szeged)

Ahhoz a nemzedékhez tartozik, aki részben Szontágh, részben Sas, majd Kovács László professzorok mellett nőtt fel kiváló nemzetközileg is elismert szakemberré. Megfontolt, döntéseiben megalapozott, intelligens személyiség. Már fiatalkorában kilépett a tudományos élet nemzetközi porondjára. Számos hazai és nemzetközi tudományos társaságban vezető helyet tölt be. A Magyar Nőorvos Társaság vezetőségi tagja volt. Két periódusban a Magyar Család- és Nővédelmi Tudományos Társaság elnöke. Hat éven át az EESC vezetőségében különböző magas tisztségeket töltött be (executiv committee vice secretary, board of directors).

BŐSZE PÉTER PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Budapest)

Szinte beleszületett a szakmába. Édesapja igen jó nevű szülész osztályvezető főorvos volt a János Kórházban. Fiatalkora óta ismerem, gimnazistaként kosárlabdáztunk egymás ellen. Ugyan katedrája nincs, és nem is volt, de igazi professzori alkat. Jó előadó, kiváló szervező, naprakész szakmai irodalmi felkészültsége, kedves modora, nyíltsága folytán a hazai és a nemzetközi szakmai körök elismert tagja. A Gáti professzor által vezetett Orvostovábbképző Intézet, majd Egyetem klinikáján alapozta meg felkészültségét. Osztályvezető főorvos lett az Onkológiai Intézetben. Innen az Ungár főorvos által vezetett Szent István Kórház Nőgyógyászati Onkológiai csoportjához csatlakozott. Törekvései kiteljesedésének eredményeként megalapította és szerkeszti a Nőgyógyászati Onkológia című folyóiratot. Számos nemzetközi onkológiai kongresszust és összejövetelt szervezett.

DOSZPOD JÓZSEF PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Budapest)

Nagyon barátságos, nyílt, a képzőművészetek – főleg a festészet – iránt érdeklődő, színes egyéniség. Gáti professzor pesti „inváziós csapatának” a tagja. Ekkor többen követték Gátit Pécsről Budapestre. Második emberként az oktatásban és a klinikai kutatómunkában az Orvostovábbképző Klinika igen hasznos tagja volt. Klinikai vizsgálódásait főleg a méhen belüli magzati retardáció területén végezte. Az I. Sz. Női Klinika vezetői helyét nem, de főnökének nyugdíjazása után a Továbbképző katedráját elnyerte. Nyugdíjba vonulásáig egyben tartotta a klinikát, és fenntartotta magas színvonalát.

EGYED JENŐ PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Budapest)

Szintén Gáti professzor pécsi csapatának a tagja. Nagyon kedves, nyílt, őszinte, szakmai barátságokra mindig nyitott személyiség. A nőgyógyászati endokrinológia területén számos új

módszert és kezelési lehetőséget vezetett be intézetében, illetve országosan. Az Országos Szülészeti Főorvosi Hivatal főorvosa lett. Kapcsolatot tartott jóformán az egész ország szülészeti el látásában részt vevő vezetőikkel. Személyes, jó barátságunkat megerősítve szolt hivatalból hozzá a hatvanadik születésnapom alkalmából rendezett tudományos ülésen, ahol azt mondta, hogy a kedvemért bármikor és bármilyen messze eljön Budapestre. Jólestek a szavai.

RÁKÓCZI ISTVÁN PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Budapest)

Ő is katedra nélküli, „Gáti-fészekből” kikerült professzor. Mozgékony, csaknem minden szakmai rendezvényen részt vesz, sokszor előadóként. Osztályvezető főorvosként kiválóan megállja a helyét. Sokrétű tudományos munkája mellett azt hiszem, legnagyobb érdeme, hogy megalapította a Magyar Nőorvosok Endoszkópos Társaságát. Mint alapító vezetőségi tag, én is végigbáskodtam a társaság szervezési, az alapszabályzat megalkotásával járó folyamatát. Éveken át, több szakaszban dolgoztunk együtt a társaságban. Ahol megjelenik, ott mindig vidám, derűlátó hangulatot teremt maga körül.

BÓDIS LAJOS PROFESSZOR (szülészeti-nőgyógyászat, Szeged)

Végül, de természetesen nem utolsósorban szeretnék emlékezni tanítómesteremre. Lehet, hogy vele kellett volna kezdenem. Mivel Pál Attila valószínűleg az utolsó főnököm, Bódis Lajos volt az első. Közöttük éppen negyven év van az én életemben betöltött szerepet illetően – 1963, illetve 2003. Jól meggondolva van némi hasonlóság kettejük között. Mindketten szigorúak, következetesek, de emberi jó szándékú, baráti vonások uralják tetteiket. Bódis Lajos Zágrábban kezdte az egyetemet, hiszen szabadkai cukrász család fia volt, és abban az időben Szabadka a fiatal Jugoszlávia városa volt. Majd a magyarok bevonulása után Magyarországhoz tartozott a város, és Bódis Lajos Szegedre került az egyetemre. (Édesapám és családunk ugyanebben az időben került Zomborból Szegedre.) Szülészorvos akart lenni, és Batizfalvy professzor befogadta a Szülészeti Klinikára mint fizetés nélküli gyakornokot. (Ma a klinikán dolgozunk néhányan nyugdíj mellett mint ingyenes kisegítők.) A professzorhoz és a klinikához nagyon kötődött a fiatal, magas, jóképű gyakornok. Miután a diplomáját megszerezte, természetesen maradt a klinikán, ahol végigjárta az akkori ranglétra különböző fokait, és végül klinikai adjunktus lett, majd a professzor helyettese. Megnősült, Szabó Klárát az ismert szegedi ügyvéd lányát vette el feleségül, aki elvált asszony volt. Előző házasságából származó fia, Wollner Iván később felvette nevelőapja családi nevét. Ő New Yorkba került, és mint Wollner-Bódis Iván szép pályát futott be ideggyógyász orvosként. Az ötvenes évek elején a szegedi Közkórházban szülészeti-nőgyógyászati osztályt hoztak létre, és meghívták osztályvezető főorvosnak a fiatal klinikai adjunktust. Kis létszámú orvosgárdával, négy fővel alakult az osztály először a Rókus Kórház területén szerény körülmények között, majd a Tolbuchin, most Kálvária sugárúti volt Honvéd Kórház területén. Itt már egy egész emeleten helyezkedett el az osztály, külön műtőkkel és szülőszobával. 1963-ban szigorlóként én

is csatlakoztam az osztályhoz, és végzés után állást is kaptam itt. Tetszett Bódis főorvos határozott, szigorú, következetes, de kiszámítható vezetői modora. Rendszeresen itt ügyeltem utolsó évemben, és mire orvos lettem, igazából nagyon sok mindent elsajátítottam, amire egy fiatal szülésznek szüksége van. Minden héten egy alkalommal külföldi referálást kellett tartani, amelyre le kellett fordítani egy teljes cikket angolból, németből, időként oroszról is. A főorvos korán bekapcsolt a nagy forgalmú műtői tevékenységbe. Tőle meg lehetett tanulni a gyors műtői munkát, mert alapelve volt, hogy a beteget ne altassák sokáig. Mellesleg ő szervezte meg a kórházban az aneszteziológiai központi ellátást. A gyors munka megtanulása hasznos volt, főleg a szülészeti ellátásban, mert amikor a szülőszobában dönteni kell, akkor azt jó minél hamarabb megtenni. Ezt is meg lehetett tanulni tőle. Gyors műtői ténykedésére jellemző volt, hogy adott sürgősségi helyzetben valóban percek alatt ki tudott venni egy méhet. Abban az időben – ma nyilván mosolyt fakasztana – volt a villámgyors Chrobák-műtét. Ez így szerepelt a műtéti leírásban. Munkatársait és engem is ösztönzött a klinikai tudományos munkára. Valamiért mindig nyálagzni kellett visszamenőleg a kórlapokat, és adatokat kellett gyűjteni, ezekből előadást, majd dolgozatot kellett írni. Mindez nehéz volt, de később hasznosnak bizonyult. Kevesen voltunk az osztályon, így gyakran kellett ügyeletet vállalni. Ez még nem volt annyira megterhelő, ámbar a mai orvosoknak szinte elképzelhetetlen, hogy előfordult: négy napot is egyben kellett bent tölteni a kórházban. Természetesen egy hosszú hétvégi ügyelet után is dolgozni kellett hétfőn. Bódis főorvos megkövetelte, hogy a szabadságot kivéve nem lehetett elhagyni a város területét, és minden nappali vagy éjszakai műtéthez mindenkit behívtak. Kegyetlen volt a rendszer, de tény, hogy az évek során, mivel mindig be kellett menni, rengeteg nehéz esetet láttam mint fiatal orvos. Az első műtéteket, amelyeket kaptam, el kellett mondanom, hogy hogyan kell csinálni. Ha rosszul mondtam, a műtétet nem végezhettem el. Már korán első asszisztense lettem, és kezdetben lediktálta piszkozatban a műtétjét, bemutattam, majd úgy írhattam írógéppel a kórlapba. Később rám bízta a leírást, majd nem is ellenőrizte, hogy mit írtam, megbízott már bennem. A kínos rendhez hozzátartozott, hogy vasárnap reggel meg kellett várni a főorvosi vizitet. Délután is vizitelt, mindennap ott is ott kellett lennie mindenkinek. Az ügyeletvezető este nyolckor felhívta a főnököt, ha karácsony vagy szilveszter vagy bármilyen ünnep volt. Csak akkor maradt el a hívás, ha szabadságon volt. Súlyos beteget nem lehetett elhagyni, éjjel is kiszámíthatatlanul hívta az ügyeletet, hogy hogy van a beteg. Kiváló szimata volt ahhoz, hogy a 70 beteg közül felismerje, kivel van komolyabb gond. Azt is tanította, hogy azért vagyunk mi orvosok, hogy évente néhány beteg életét megmentsük, és ezt ő ezzel a nehezen betartható szigorral érte el. Közben megszerezte

az orvostudományok kandidátusa címet, docens, majd címzetes professzor lett. Nagyon büszke volt rá. Addig igyekezett, míg tézisei alapján az orvostudományok doktora lett. Közben kórházigazgató is volt, de ez a megbízás nem sikeredett jól. Azokat a módszereket próbálta alkalmazni főorvos társaival is, mint az osztályon. Nem tett különbséget az osztályos és a kórházi beosztási viszonyok között. Gyűjtötte az ellenségeket, főleg a városi főorvossal való kapcsolata romlott meg. Végül, amikor támogatója a város vezetésében szabadságon volt, feltette a városi főorvos a kérdést, hogy mivel töltött több időt, az igazgatással vagy az osztályvezetéssel. Ördögi volt a kérdés, mert jó választ nem lehetett adni. Ott voltam ezen a hivatalos megbeszélésen, mint a kórház szakszervezeti titkára. Ezt a megbízást a főnök határozott felkérésére kellett betöltenem. A kérdéstől zavarba jött, kapkodott, és végül választania kellett, mi akar lenni, függetlenül igazgató vagy osztályvezető. Bölcsen az utóbbit választotta. Ebből azonban tekintélyvesztéssel távozott. A régi talpnyalók elhagyták. Mint igazgatónak például az aneszteziológus osztályvezető reggel hatkor is bejött rendszeresen altatni, amikor már nem volt igazgató, az aneszteziológus a lábát sem tette be a főnök műtéteihez. Az állandó behívhatóságunk olyan körülmények között zajlott, amikor nem volt még rádiótelefon, de nekem például sokáig vonalas sem. Taxit küldött a portás riasztáskor. Volt, hogy sportolás közben, vasárnap reggel a pályáról sportmezben mentem a kórházba, mert sürgős műtéthez hívott a főnök. A sürgős eset egy kocsánycsavarodott tömlő volt, a beteg ott feküdt már napok óta az osztályon. Vasárnap reggel kilenckor csavarodott meg a tömlő nyele. Következeteségére jellemző volt, hogy első lányom születésekor nem engedett be a szülőszobára, de amikor évekkel később én vezettem a lányának a szülését, egész éjjel a szobájában volt, és csak a szülés végén ment be a szülőszobára. Miután elkerültem osztályvezetőnek másik kórházba, kapcsolatunk baráti alakult az évek során. Míg dolgozott, gyakran meglátogatott új munkahelyemen. Később, amikor nyugdíjba vonult, én is gyakran meglátogattam az otthonában, ahol mindig felidézünk egy-egy szakmai tartalmú történetet. Sokszor eszembe jut és rájövök arra, hogy az akkor kemény és nehezen elviselhető vakfegyelemnek sokat köszönhettem életem során.

Elnézést kérek elsősorban azoktól, akiről írtam, és esetleg olyat írtam, ami nekik nem tetszik vagy tetszene, ha olvasnák. Másodsorban elnézést kérek azoktól, akiről nem emlékeztem meg. Ez nem azt jelenti, hogy ők nem kiváló emberek és szakemberek. Akiről megemlékeztem, azokról több személyes élményem van. A felsoroltak talán közelebb álltak hozzám. Természetesen nem életrajzot vagy szakmai életrajzot akartam írni, az adatok ezért tűnhetnek hiányosnak. Kizárólag azt írtam meg, ahogy én láttam őket.